

Motion till riksdagen

1989/90:N65

av Per-Ola Eriksson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1989/90:109 Vissa
aktiefrågor för Procordia AB

Allmänt

I prop. 1989/90:109 redovisas att styrelserna för Procordia AB resp. Volvo i december 1989 beslutat att gemensamt bilda en koncern främst med inriktning mot läkemedel/bioteknik och livsmedel. Koncernen avses att bildas på så sätt att aktieägarna samt innehavarna av konvertibla förlagslån i läkemedelsföretaget Pharmacia AB resp. aktieägarna i livsmedelsföretaget Provendör AB erbjuds att överlåta sina innehav till Procordia AB mot betalning i nyemitterade aktier i Procordia AB. För närvarande äger Volvo samtliga aktier i Provendör AB och 36,8 % av aktierna i Pharmacia.

Om övriga aktieägare i Pharmacia accepterar aktieerbjudandet kommer Volvo att inneha ca 42,5 % av aktierna i Procordia AB och staten ca 33 %.

Aktieägaravtalet mellan Volvo och staten innebär att omvandlingar av A- och B-aktier sker på ett sådant sätt att parterna därefter innehar lika stor andel av röstetalet i Procordia AB (42,5 %).

Propositionens förslag

Ett genomförande av beslutet att bilda en gemensam koncern på läkemedels- och livsmedelsområdena med ovan beskrivna ägarrelationer förutsätter riksdagens beslut. I propositionen föreslås mot denna bakgrund att riksdagen skall medge att regeringen får medverka till att statens aktieägarandel i Procordia AB minskar från 78 % till 33 % samt att röstvärdet för statens aktier samtidigt minskar från 80,5 % till 42,5 %. I propositionen förordas vidare att de rättigheter och förpliktelser som regleras i aktieägaravtalet mellan staten och Volvo skall förvaltas av det statliga förvaltningsbolag som föreslås bildat genom att statens aktier i ett antal konkurrensutsatta företag överförs till detta bolag (prop. 1989/90:88).

I propositionen redovisas vidare att den nya koncern som bildas efter Procordias förvärv av Pharmacia och Provendör beräknas få en sammanlagd försäljning om ca 37 miljarder kr. 1989. Koncernen kommer att ha ca 47 000 anställda och generera ett rörelseresultat före skatt på ca 3 miljarder kr. Bolagsgruppens tyngdpunkt kommer att ligga inom livsmedels- och läkemedelssektorerna. Dessa sektorer uppges svara för 80 % av den nya koncernens samlade försäljning. Bolaget blir Nordens största livsmedelsföretag och ett

av Europas tio största livsmedelsföretag resp. ett av de 25 största läkemedelsföretagen.

Omsättningen inom livsmedelssektorn uppgår till 18,5 miljarder kr. och totalt anges över 16 600 personer arbeta inom koncernens livsmedelssektor.

Sammanfattningsvis menar föredraganden att en sammanslagning av Procordias verksamhet inom läkemedels- och livsmedelsområdena med Pharmacia och Provendör leder till att en "slagkraftig internationell koncern" skapas inom två viktiga produktområden och anför vidare att "inom såväl den svenska livsmedels- som läkemedels/bioteknikindustrin har behovet av en samordnad strukturomvandling och förstärkt internationalisering varit stort. Det initiativ som styrelse och ledning i Procordia tagit tillsammans med Volvo genom att förvärva Pharmacia resp. Provendör innebär att grunden för en sådan samordning lagts".

Mot bakgrund härav föreslås att riksdagen godkänner att regeringen på kommande bolagsstämma medverkar till att aktieägaravtalet mellan staten och Volvo kan genomföras.

Socialdemokratisk näringspolitik under 1980-talet

Det svenska näringslivet har under 1980-talet kännetecknats av en utveckling mot ägar- och maktkoncentration, internationalisering och strukturomvandling. Den främsta orsaken till den ökande koncentrationen i näringslivet är den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen fört.

Den socialdemokratiska näringspolitiken har anpassats efter storföretagens intressen, manifesterat genom de förslag som lagts när det gällt statlig företagsamhet och formerna för försäljning av statliga företag på förmånliga villkor till redan ekonomiskt starka intressegrupper och institutioner.

Inriktningen av den socialdemokratiska näringspolitiken har under lång tid varit att skapa balanserade maktkoncentrationer. Statlig maktkoncentration skall balansera privata maktkoncentrationer. Detta är en politik som innebär samarbete med de allra största företagen och uppbyggnad av stora företagsimperier med sammanblandning av statligt och privat ägande och komplicerade ägandeförhållanden som följd.

Den politiska inriktningen under 1980-talet, tillsammans med marknadens drivkrafter, har således förstärkt koncentrationen inom näringslivet, vad avser både produktionsstruktur och maktfunktioner.

Av årets budgetproposition framgår också bl.a. att av sammanlagt 90 börsnoterade företag med vardera minst 500 anställda år 1978, köptes närmare hälften upp av något annat företag under de följande tio åren. Utmärkande har främst varit företagsköpen och fusionerna inom industrin under främst senare delen av 1980-talet. Det har skett ett stort antal affärer på såväl nationell som internationell basis, exempelvis mellan ASEA och Brown Boveri, SAAB och General Motors, Volvo och Renault m.fl. På nationell nivå kan nämnas MoDo:s köp av Iggesund/Holmen, ABV och JCC-affären, ABB:s köp av Fläkt och nu den i propositionen aktuella affären mellan Volvo och Procordia.

Även inom bank- och finanssektorn har ägarförändringarna varit mycket omfattande och uppmärksammade, t.ex. PKbankens köp av Carnegie Fond-

kommission och därefter förvärvet av Nordbanken. Handelsbanken har förvärvat Skånska Banken. Gotagruppen, vilken numera består av Gotabanken, Skaraborgsbanken och Värmlandsbanken är ett ytterligare exempel.

Mot. 1989/90
N65

Centerns syn

Från centerpartiets sida är vi av principiella skäl starkt kritiska mot den koncentrationsinriktade näringspolitik som förts både vad avser fusioner mellan redan stora företag och statens allt större sammanblandning med de stora företagen.

Decentralistisk inriktning av näringspolitiken

Vi har i annat sammanhang redovisat vår syn på näringspolitikens utformning och ställt krav på en decentralistisk inriktning. Det behövs ett spritt och differentierat näringsliv med både små och stora företag om förutsättningar för arbete och boende över hela landet skall kunna skapas.

Fusionskontroll

I en särskild motion 1989/90:N236 har vi också mot bakgrund av de senaste årens stora fusioner begärt förslag om regler för kontroll av fusioner mellan stora företag, så att inte dessa leder till monopol och starka ägarkoncentrationer.

Formerna för försäljning av statliga företag

I motioner från centerpartiet och andra partier har även redovisats principer och former för försäljning av statliga företag. I dessa motioner har även givits exempel på vilka objekt som är lämpliga för försäljning.

Enligt vår mening skall en försäljning av aktier ske i sådana former att en ökad aktiespridning främjas. En effektiv marknadsekonomi förutsätter många aktörer. Stora och dominerande aktörer kan få kontroll över marknaden och stör därmed marknadsekonomin. Målsättningen måste vara att sprida ägandet och skapa ett brett folkligt ägande. Detta förutsätter i sin tur regler som förhindrar att dominerande aktieposter kan samlas i en ägares hand.

Vi har även mot denna bakgrund i vår motion med anledning av prop. 1989/90:88 om vissa näringspolitiska frågor yrkat avslag på förslaget om ett nytt statligt förvaltningsbolag i den form som regeringen förordat.

Centerns förslag

Enligt vår mening strider således det föreslagna bildandet av en koncern på livsmedels- och läkemedelsområdena mot vår principiella näringspolitiska syn och formerna för hur en försäljning av aktier i statliga företag bör ske. Det kan emellertid vara en fördel om ett svenskt företag med ett spritt aktieägarande är ena parten i en strukturaffär av denna art, i synnerhet om alternativet är en försäljning till utlandet. Vi anser dock att övervägande skäl talar emot att riksdagen medverkar till att avtalet mellan staten och Volvo genomförs i den form som nu föreslagits.

Fusioner mellan storföretag, alternativt mellan staten och ett storföretag, innebär att det bildade företaget kan få en så dominerande roll att risk för monopol föreligger med fördyrade priser för konsumenterna och ökad sårbarhet som följd. Konsekvenserna av en fusion eller köp av storföretag upplevs vidare ofta som osäkra av både anställda och de kommuner som berörs. Dessa affärer har också en mycket stor påverkan på Sveriges internationella förbindelser.

Utvecklingen under senare år visar således enligt vår mening nödvändigheten av att fusioner i en omfattning som i det nu aktuella förslaget, av bl. a. demokratiska skäl, måste förberedas på ett annorlunda sätt innan förslag föreläggs riksdagen. Med nuvarande ordning ställs riksdagen oftast inför fullbordat faktum och kan antingen bara förkasta eller godkänna avtalade villkor. Någon reell möjlighet till påverkan finns inte. Riksdagens handlingsmöjligheter begränsas dessutom av att – om en sådan affär inte genomförs såsom förutskickas – de negativa konsekvenserna på arbetsmarknaden och därmed för landets ekonomi och aktiemarknad kan bli betydande.

Vi föreslår därför att möjligheterna bör prövas att inrätta en nämnd, med motsvarande funktion som utrikesnämnden, inom detta område, där under sekretess kan diskuteras affärer och avtal som har stor nationell betydelse och en avgörande inverkan på samhällsekonomin. Vi anser att riksdagen hos regeringen bör hemställa om att möjligheterna att inrätta en sådan nämnd utreds.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen avslår prop. 1989/90:109 med begäran om riksdagens bemyndigande för regeringen att medverka till förändrade ägarrelationer för staten i Procordia AB i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av statliga företag,
3. att riksdagen hos regeringen hemställer om att en utredning tillkallas med direktiv att utreda möjligheterna att inrätta en särskild nämnd för samråd och information om företagsköp och företagsfusioner av nationell betydelse i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 29 mars 1990

Mot. 1989/90

N65

Per-Ola Eriksson (c)

Börje Hörnlund (c)

Roland Larsson (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Kjell Ericsson (c)

Håkan Hansson (c)

Marianne Andersson (c)
i Vårgårda

Kersti Johansson (c)

Göran Engström (c)

Gunhild Bolander (c)

Ivar Franzén (c)

Jan Hyttring (c)